

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Podsekretarz Stanu
Główny Konserwator Przyrody
Mikołaj Dorożala

DOP-WŚ.050.81.2024.KW
3359031.13209729.10706850
Warszawa, 13-09-2024

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr K10INT4477 Pana posła Marcina Gwóźdź w sprawie zagrożenia wynikającego z obecności wilków na terenach wiejskich oraz bezczynności organów państwa w tym zakresie, przekazuję odpowiedzi na zadane pytania.

1. Jakie kroki podjęło Ministerstwo Klimatu i Środowiska w celu monitorowania populacji wilków na terenach wiejskich? Czy prowadzone są regularne badania i analizy dotyczące liczebności oraz migracji wilków w Polsce?

Uprzejmie informuję, że Główny Inspektor Ochrony Środowiska na podstawie art. 112 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, w ramach państwowego monitoringu środowiska, prowadzi monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej na terenie całego kraju, w tym także na terenach wiejskich. Monitoring ten polega na obserwacji i ocenie stanu oraz zachodzących zmian w składnikach różnorodności biologicznej i krajobrazowej, w tym typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, ze szczególnym uwzględnieniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym (w tym także wilka), a także na ocenie skuteczności stosowanych metod ochrony przyrody. Celem monitoringu jest również dostarczenie danych umożliwiających opracowanie raportów przekazywanych co 6 lat Komisji Europejskiej, o stanie ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu europejskim. W raportach tych ocenia się dla gatunków zasięg, populację, siedlisko gatunku oraz perspektywy ochrony. Ostatni raport przekazany był w 2019 r. i dotyczył lat 2013-2018. Podawana wówczas wielkość populacji wilka wynosiła 1886 osobników.

Ponadto raz w roku Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska przekazuje do Głównego Urzędu Statystycznego dane dotyczące liczebności wybranych gatunków zwierząt chronionych (8 gatunków zwierząt) - żubra, wilka, rysia, niedźwiedzia brunatnego, bobra europejskiego, kozicy, cietrzewia, głuszca zgodnie z wydawanym corocznie na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 773) rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej. Dane na temat liczebności ww. zwierząt w poszczególnych województwach pochodzą od regionalnych dyrekcji ochrony środowiska, ale też pozyskiwane są z parków narodowych. Regionalne dyrekcje ochrony środowiska z kolei dane czerpią z różnych źródeł np. jednostek Lasów Państwowych, inwentaryzacji z poprzednich lat, danych literaturowych, czy w oparciu o własne oceny lub z innych źródeł. Zatem w Polsce prowadzone są regularne badania i analizy dotyczące liczebności oraz rozmieszczenia wilków. Dane te pozyskiwane są cyklicznie raz do roku z tych samych źródeł. Mimo więc, że są to dane szacunkowe, to pozwalają na ocenę stanu populacji tego gatunku.

Telefon: (+48) 22 369 29 00
info@klimat.gov.pl
www.gov.pl/klimat

ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa
Ministerstwo Klimatu i Środowiska

2. Jakie działania prewencyjne podejmowane są w celu ochrony mieszkańców oraz zwierząt hodowlanych przed atakami wilków? Czy istnieje system wsparcia dla rolników, których dobytek został zniszczony przez wilki?

Pomimo, iż wilk *Canis lupus* objęty jest ścisłą ochroną gatunkową na podstawie załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 2183) należy wyraźnie podkreślić, iż obowiązujące obecnie przepisy prawa przewidują możliwość podjęcia działań przeciwdziałających zagrożeniu powodowanemu przez ten gatunek. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.) możliwe jest uzyskanie zezwolenia na odstępstwo od zakazów wobec osobników tego gatunku, w celu wyeliminowania powodowanego zagrożenia – np. na umyślne płoszenie, umyślne przemieszczanie z miejsc regularnego przebywania w inne miejsce czy zabijanie. Zezwolenia wydawane są przez właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w zakresie umyślnego płoszenia i przemieszczania), Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (w zakresie umyślnego zabijania) oraz Ministra Klimatu i Środowiska (w przypadku, gdy czynności mają być wykonane na terenie parku narodowego). Zezwolenia takie mogą być wydawane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli wnioskowane działania nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony gatunku chronionego oraz przy spełnieniu jednej z przesłanek indywidualnych, jak na przykład dot. interesu zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego. W przypadku, gdy zagrożenie jest udokumentowane, oraz gdy spełnione są wszystkie przesłanki niezbędne do wydania zezwolenia, nie ma przeciwwskazań, aby zezwolenie takie uzyskać. Niemniej jednak należy zaznaczyć, że ewentualne zezwolenia wydawane są wyłącznie na wniosek podmiotu zainteresowanego uzyskaniem stosownego odstępstwa. Każdy przypadek rozpatrywany jest indywidualnie i podlega wszechstronnej ocenie tak, by eliminowane były jedynie osobniki stwarzające rzeczywiste zagrożenie.

Należy jednocześnie zauważyć i podkreślić, że w przypadku, gdy wniosek obiektywnie nie może być załatwiony w formie pisemnej, zainteresowany podmiot może uzyskać decyzję ustną (art. 14 § 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego - Dz. U. z 2023 r. poz. 775), po rozpatrzeniu wniosku złożonego drogą telefoniczną. W tym celu należy skontaktować się telefonicznie z Generalną Dyрекcją Ochrony Środowiska pod numery podane na stronie internetowej urzędu. Zatem istnieje możliwość szybkiego przeprowadzenia koniecznej eliminacji wilka. W pozostałych przypadkach, konieczne jest uzyskanie pisemnej decyzji administracyjnej. Z uwagi na priorytetowe traktowanie bezpieczeństwa powszechnego, sprawy takie są rozpatrywane bez zbędnej zwłoki.

Należy także wskazać, że zgodnie z art. 126 ustawy o ochronie przyrody, za szkody wyrządzone przez wilki wypłaca się odszkodowanie. Oględzin i szacowania szkód, a także ustalania wysokości odszkodowania i jego wypłaty dokonuje regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na terenie parku narodowego – dyrektor tego parku. W przypadkach skomplikowanych szacowanie oraz ustalenie wysokości odszkodowania może być zlecone właściwemu rzeczoznawcy. Tryb postępowania przy szacowaniu szkód wyrządzonych przez wilki określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2018 r. w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową (Dz.U. poz. 645).

Należy mieć na uwadze, że możliwe jest uzyskanie fachowej pomocy, dotyczącej sposobów zabezpieczania przed szkodami wyrządzonymi przez wilki, jak również finansowego wsparcia dla tych przedsięwzięć, udzielanych przez regionalnych dyrektorów ochrony środowiska lub dyrektorów parków narodowych. Finansowe wsparcie (nazwane w ustawie o ochronie przyrody - współdziałaniem) realizowane jest na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych między ww. organem, a osobą zainteresowaną uzyskaniem takiej pomocy.

3. Czy Ministerstwo planuje wprowadzenie dodatkowych regulacji dotyczących zarządzania populacją wilków, zwłaszcza na terenach, gdzie ich obecność stanowi realne zagrożenie dla ludzi i ich mienia? Jeśli tak, to jakie działania są przewidywane w tym zakresie?

Obecnie Ministerstwo Klimatu i Środowiska nie planuje wprowadzenia dodatkowych regulacji dotyczących zarządzania populacją wilków. Pragnę podkreślić, że obecnie wszystkie niebezpieczne zdarzenia z udziałem wilków są priorytetowo traktowane przez właściwe organy, a w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia ludzi podejmowane są natychmiastowe i zdecydowane działania, zgodne z obowiązującymi przepisami.

4. Jakie procedury obowiązują w przypadku zgłoszenia obecności wilka w pobliżu osiedli ludzkich? Czy mieszkańcy mają jasno określone procedury działania w sytuacji zagrożenia?

Procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek – wilk została opracowana przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska. Procedura ta dostępna jest na stronie internetowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, regionalnych dyrekcji ochrony środowiska oraz wielu jednostek samorządowych. Procedura ta zawiera zestaw podstawowych informacji, które pomogą zapobiegać incydentom z udziałem wilków lub odpowiednio na nie reagować.

Należy także wskazać, że regionalne dyrekcje ochrony środowiska prowadzą działania informacyjne w zakresie ekologii i behawioru wilka, sposobów zachowania się w sytuacjach niebezpiecznych, czy wreszcie składania wniosków o odstraszenie lub eliminację osobników zagrażających życiu lub zdrowiu, czy też mieniu. Dlatego w przypadku wątpliwości dotyczących postępowania z obserwowanym wilkiem warto skontaktować się z właściwą miejscowo regionalną dyrekcją ochrony środowiska.

5. Czy Ministerstwo rozważa możliwość zmiany statusu ochronnego wilka w Polsce, w kontekście rosnącej liczby zgłoszeń o zagrożeniach? Jakie są prognozy dotyczące przyszłej polityki ochrony tego gatunku?

Wilki zostały wymienione w załączniku II Konwencji z dnia 19 września 1979 r. o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk (tzw. Konwencji Berneńskiej), jako gatunek zwierzęcia ściśle chronionego. Polska podczas ratyfikacji Konwencji Berneńskiej zgłosiła w trybie art. 22 tej konwencji zastrzeżenie co do przedmiotowego gatunku, zgodnie z którym może on zostać objęty w Polsce statusem ochrony innym niż przewidziany w konwencji. Zatem w świetle Konwencji wilk może zostać objęty w Polsce ochroną gatunkową częściową.

Analizując kwestię ochrony wilka w dyrektywie 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywy Siedliskowej) należy stwierdzić, że wilk został wymieniony w załącznikach:

- II - jako gatunek zwierzęcia będącego przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, którego ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony;
- IV - jako gatunek zwierzęcia będącego przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, które wymaga ścisłej ochrony.

Polska populacja wilka wraz z kilkoma innymi (m.in. estońską, bułgarską, łotewską, litewską i słowacką) zostały wyłączone z załącznika IV i umieszczone w załączniku V, w którym wymienione zostały gatunki zwierząt i roślin będące przedmiotem zainteresowania wspólnoty, których pozyskanie ze stanu dzikiego i eksploatacja może podlegać działaniom w zakresie zarządzania. Dla tych populacji nie jest więc wymagane ustanowienie ochrony ścisłej.

Zatem teoretycznie wilk może być w Polsce objęty częściową ochroną gatunkową. Należy jednak pamiętać, że wilk w myśl Dyrektywy Siedliskowej jest gatunkiem o znaczeniu

priorytetowym, w odniesieniu do ochrony którego Unia Europejska ponosi szczególną odpowiedzialność z powodu wielkości jego naturalnego zasięgu mieszczącego się w obrębie terytorium Państw Członkowskich.

Wydawać by się mogło, że konsekwencją obniżenia reżimu ochrony wilka byłoby zwiększenie liczby wydawanych decyzji, gdyż do gatunków objętych ochroną częściową istnieje możliwość zastosowania dodatkowej przesłanki indywidualnej – tj. słusznego interesu strony. Należy jednak mieć na uwadze fakt, iż odstępstwa od zakazów w stosunku do zwierząt objętych ochroną gatunkową częściową wydawane są przez właściwych miejscowo regionalnych dyrektorów ochrony środowiska. Zatem trudno w tym przypadku byłoby utrzymać jednolite podejście odnośnie zarządzania populacją wilka w Polsce. Ze względu na ogromne wymagania przestrzenne dużych drapieżników, powierzchnie nawet największych lasów w Polsce są zbyt małe, by stanowić ostoję niezależnej, żywotnej, zróżnicowanej genetycznie populacji wilka. Dlatego populacje dużych drapieżników jak wilk są w Polsce zbiorem niewielkich lokalnych populacji (tzw. subpopulacji) zasiedlających poszczególne kompleksy leśne, połączonych w całość poprzez korytarze ekologiczne. Przetrwanie takich gatunków zależy od sprawnej wymiany osobników (i genów) pomiędzy poszczególnymi subpopulacjami. Należy więc zauważyć, że nieskoordynowane działania na tak małych obszarach jak województwa wiązałyby się ze sporym ryzykiem dla osiągnięcia celu ochrony tego gatunku. Regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, aby uniknąć negatywnego wpływu na stan populacji wilka (wymóg Dyrektywy Siedliskowej) przed wydaniem decyzji każdorazowo musieliby analizować sytuację na terenie innych województw, co wydłużałoby i komplikowałoby procedurę.

Przy rozważaniach dotyczących zmiany reżimu ochronnego wilka należy brać pod uwagę również odbiór społeczny. Nastawienie społeczne do wilka jest niejednoznaczne. Z jednej strony mieszkańcy małych miejscowości postulują o redukcję jego liczebności ze względu na strach przed nim oraz powodowanie szkód. Negatywne emocje są dodatkowo podsycane na portalach społecznościowych oraz w mediach. Z drugiej strony organizacje społeczne i naukowcy dostrzegając ważną rolę wilka, jako szczytowego drapieżnika regulującego ekosystem, kwestionują zasadność eliminacji wilków.

Należy również zauważyć, że wbrew powszechnemu przekonaniu, tam gdzie poluje się na wilki, poziom szkód w inwentarzu nie spada, a może nawet wzrastać. Ogromna większość wilków żyje w grupach rodzinnych, odstrzały powodują zaburzenia struktury socjalnej grupy rodzinnej, która opiera się na bliskim pokrewieństwie osobników (grupa składa się najczęściej z pary rodzicielskiej i jej potomstwa), warunkującej współpracę w grupie i dzielenie się pokarmem. Powstałe w wyniku odstrzału niewielkie, niedoświadczone grupy lub młode, osierocone wilki pozbawione wsparcia rodziców nie mają jeszcze umiejętności polowania na największą i trudną zdobycz (jelenie, łosie i dziki), dlatego chętniej polują na mniejsze ofiary, np. sarny. Łatwiejszą zdobyczą są dla nich też zwierzęta gospodarskie, co może powodować wzrost szkód w inwentarzu.

Należy wskazać, że najlepszym sposobem na zapobieganie stratom w zwierzętach gospodarczych jest stosowanie różnorodnych metod ochrony inwentarza. Jak wskazują badania naukowe, w całym zasięgu występowania wilka dochodzi do ataków na zwierzęta gospodarskie, a poziom szkód nie zależy od tego czy wilki są w danym kraju gatunkiem łownym czy chronionym, lecz od stopnia zabezpieczenia stad przez hodowców.

6. Jakie są wyniki dotychczasowych działań Ministerstwa oraz innych odpowiedzialnych instytucji w kontekście zapobiegania konfliktom między ludźmi a wilkami? Proszę o przedstawienie danych dotyczących liczby ataków wilków na zwierzęta hodowlane w ostatnich latach oraz wyników podjętych działań prewencyjnych.

Uprzejmie informuję, iż od momentu objęcia wilka ochroną w Polsce przyjęto zasadę reagowania i rozwiązywania konkretnych sytuacji konfliktowych pomiędzy ludźmi i wilkami.

Jednym z narzędzi było przyjęcie już w 1997 r. przez Skarb Państwa odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez wilki na obszarach, gdzie był on objęty ochroną. Poniżej przedstawiam zestawienie zawierające liczbę zgłoszonych szkód wyrządzonych przez wilki oraz wartość odszkodowań wypłaconych za szkody wyrządzone przez wilki w latach 2019-2023.

Rok	Liczba zgłoszonych szkód wyrządzonych przez wilki	Wartość odszkodowań wypłaconych za szkody wyrządzone przez wilki (tys. zł)
2019	993	1 377,2
2020	910	1 482,0
2021	998	1 676,9
2022	979	2 176,9
2023	1 237	2 969,2

Należy zwrócić uwagę, że do niedawna Polska była jedynym krajem europejskim, gdzie wypłacane były hodowcom odszkodowania za szkody powodowane przez wilki w inwentarzu. Porównanie z innymi krajami wskazuje, że dzisiaj to jeden z najlepiej działających systemów w Europie.

Kolejnym narzędziem jest opisany w odpowiedzi na pytanie 2, system wydawania zezwoleń na eliminację osobników konfliktowych, działający od 1998 r.

Pragnę podkreślić, że resort środowiska popiera wszelkie działania na poziomie krajowym i unijnym mające na celu ograniczenia sytuacji konfliktowych z udziałem wilka. Wszystkie niebezpieczne zdarzenia z udziałem wilków są priorytetowo traktowane przez właściwe organy, a w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia ludzi podejmowane są natychmiastowe i zdecydowane działania, zgodne z obowiązującymi przepisami.

Z wyrazami szacunku

Mikołaj Dorożala
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ - podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:
Departament Spraw Parlamentarnych w KPRM